QORTI TAL-MAGISTRATI (MALTA)

DR RACHEL MONTEBELLO B.A. LL.D.
MAGISTRAT

Rikors Numru: 265/2018 RM

John Muscat

-Vs-

Saviour Balzan

Illum, 8 ta' Marzu 2021

Il-Qorti,

Rat ir-Rikors tal-attur John Muscat ipprezentat fir-Registru ta' din il-Qorti nhar id-9 ta' Novembru 2018 fejn talab:-

1) Prevja d-dikjarazzjoni ta' din il-Qorti illi siltiet mill-artiklu intitolat "*Witness said he lied on Minister's sighting*" (Dok. A) ppublikat f'pagni 1 u 3 tal-harga ta' MaltaToday tal-21 ta' Ottubru 2018, li tieghu l-konvenut huwa l-awtur, huwa libelluz u malafamanti fil-konfront tal-attur; u

2) tikkundanna lill-konvenut ihallas lill-attur dik is-somma li tistabilixxi din il-Qorti bhala danni morali a tenur tal-Art. 9 tal-Kap. 579 tal-Ligijiet ta' Malta.

Bl-ispejjez kontra l-konvenut li minn issa huwa ngunt ghas-subizzjoni.

Rat ir-Risposta tal-konvenut Saviour Balzan pprezentata fis-7 ta' Dicembru 2019 fejn eccepixxa:-

1. *"Illi l-imputazzjonijiet li saru mill-esponenti fil-pubblikazzjoni mertu tal-kawza huma sostanzjalment veri.*

2. *Illi fi kwalunkwe kaz, il-pubblikazzjoni kienet ta' interess pubbliku u l-esponenti kien qieghed jaqdi korrettement id-dmir tieghu li jirraporta dwar ahbar serja, gravi u ta' mportanza pubblika f'socjeta' demokratika li thaddan bi shih il-liberta` tal-espressjoni,*

3. *Illi, f'kull kaz ukoll, il-kummenti mertu tal-pubblikazzjoni jikkostitwixxu fair comment.*

4. *Salv eccezzjonijiet ulterjuri."*

Rat id-digriet taghha moghti fl-10 ta' Dicembru 2018 ghall-finijiet tal-Artikolu 10 tal-Kap. 579 fejn ordnat il-prosegwiment tas-smigh tal-kawza;

Rat illi waqt is-seduta tat-22 ta' Jannar 2019, ordnat illi x-xhieda prodotta f'din il-kawza tkun tghodd ukoll bhala prova fil-kawza Rikors 265/2018 fl-ismijiet **John Muscat vs Albert Gauci Cunningham**;

Rat illi fil-15 ta' April 2019 ordnat illi x-xhieda mismugha dakinhar stess fil-kawza Rikors Numru 264/2018, tghodd ukoll bhala prova f'din il-kawza;

Semghet ix-xhieda u rat il-provi kif ukoll d-dokumenti kollha prodotti;

Rat in-nota ta' sottomissjonijiet tal-attur, ipprezentata fis-17 ta' Novembru 2020 u rat ukoll in-nota ta' sottomissjonijiet tal-konvenut ipprezentata fit-2 ta' Frar 2021;

Rat l-atti kollha;

Rat illi l-kawza giet imhollija ghal-lum ghas-sentenza;

Ikkunsidrat;

Illi qabel xejn il-Qorti trid tistabbilixxi jekk l-istqarrijiet impunjati mill-attur kif identifikati minnu, humiex kapaci li jitqiesu bhala diffamatorji ghall-finijiet tal-Artikolu 3(4) tal-Att dwar il-Midja u l-Malafama[1]. Din id-dispozizzjoni tistipola illi stqarrijiet m'humiex diffamatorji sakemm ma jikkawżawx ħsara serja jew ikunu jistgħu jikkawżaw ħsara serja lir-reputazzjoni tal-persuna jew persuni speċifiċi li jagħmlu t-talba. Dan ir-rekwizit ta' hsara serja jew potenzjal ta' hsara serja, introdott ghall-ewwel darba permezz tal-ligi l-gdida fil-Kap. 579, jistabbilixxi *threshold* ferm iktar oneruz u impenjattiv ghas-success ta' azzjonijiet ghal malafama, milli dak li kien rikjest taht il-Ligi tal-Istampa, Kapitolu 248[2].

Jinghad ukoll li dan il-kriterju m'huwiex marbut mal-*quantum* tad-danni likwidabbli f'kaz li l-istqarrija titqies li hija malafamanti, izda huwa relevanti esklussivament ghas-success tal-azzjoni, sabiex jigi determinat jekk l-istqarrija impunjata ghandhiex titqies bhala diffamatorja jew le ghall-finijiet tal-Att. Il-Qorti tqis ukoll illi l-istharrig mehtieg mill-Artikolu 3(4) tal-Att dwar l-element tal-hsara serja, huwa wiehed li ghandu jsir f'kull azzjoni ta' libell istitwita taht

[1] Att XI tal-2018 - Kapitolu 579 tal-Ligijiet ta' Malta.

[2] Fi kliem Collins [On Defamation, 2014 Ed. Page 128 6.56.], din ir-regola: *"… operates solely as a threshold for preventing or stopping defamation actions where the claimant cannot demonstrate that he or she has suffered or is likely to suffer, serious reputational harm or, in the case of a body that trades for profit, serious financial loss."*

l-Att u dan mill-Qorti *sua sponte* minghajr il-htiega li titressaq eccezzjoni *ad hoc* fir-rigward u dan ghaliex il-kriterju jincidi fuq l-azzjonabbilita` tal-allegat malafama. Dan ifisser illi anke jekk jirrizulta li l-eccezzjonijiet fil-mertu tal-kontestazzjoni kif prospettati mill-Att, ma jkunux fondati jew altrimenti ma jissodisfawx il-kriterji mehtiega mil-ligi ghas-success taghhom, l-azzjoni tista' xorta wahda tfalli t-test stabbilit mill-Artikolu 3(4) tal-Att jekk jirrizulta illi wara kollox il-pubblikazzjoni ma rrekatx u m'hijiex kapaci li tirreka, hsara serja lir-reputazzjoni tal-persuna li ressqet l-azzjoni.

Konformement, dak li ghandu jigi kkunsidrat ghall-fini li jigi stabbilit jekk dan il-kriterju huwiex milhuq fil-kaz partikolari, huwa jekk il-pubblikazzjoni impunjata ikkagunatx hsara serja lir-reputazzjoni tal-persuna li tressaq l-azzjoni tal-libell, jew jekk fihiex il-propensita` li tirreka hsara serja lir-reputazzjoni tieghu fil-futur. Dan l-effett huwa riskontrabbli jekk fil-kaz partikolari, il-**pubblikazzjoni impunjata tolqot hazin u b'mod gravi u sostanzjali l-attitudni ta' persuni ohrajn fil-konfront tas-soggett tal-malafama, b'mod li tikkaguna jew hi kapaci tikkaguna hsara serja**. Fil-generalita` tal-kazi, ghall-fini ta' dan l-istharrig ikun jehtieg li ssir referenza, fost ohrajn, ghan-natura tal-imputazzjoni addebitata bil-pubblikazzjoni impunjata u ghall-mezz u l-firxa tal-pubblikazzjoni, kif ukoll ghandu jitqies jekk **il-kliem humiex kapaci fil-kuntest partikolari taghhom, ikunu diffamatorji ghal dik il-persuna partikolari**.

Skont il-Gatley:-

"*... whether a publication has caused or is likely to cause, serious harm is likely to require a careful investigation of facts of the particular case and in particular the inherent gravity of the allegation, the nature and status of the publisher and publishee, the claimant's current reputation and financial position, and whether similar allegations have been published before*."[3] [emfasi tal-Qorti]

[3] Gatley, On Libel and Slander (2013 Ed.), p. 41, 2.5.

Ikkunsidrat;

L-attur indika s-segwenti siltiet tal-artikolu ppubblikat mill-konvenut fil-harga tal-gazzetta Maltatoday ta' nhar il-Hadd 21 ta' Ottubru 2018[4] (pagna 3) bhala oggett tal-azzjoni odjerna:-

"**Investigators used misleading information to weed out leaks harming inquiry**.

Police sources complained that they could not trust some of the court experts appointed to the inquiry: they included John Gera, a health and safety expert who has since resigned from the investigation after Magistrate Neville Camilleri took over the case; but also John Muscat, a security consultant who is also the brother of former PN campaign manager, now The Shift journalist Caroline Muscat; and former Security Service officer Roberto Critien.
.....
Police investigators complained that information had been leaked from the inquiry, but it was not until the departure of Magistrate Vella that it was possible to identify the leak.

Highly-placed officials working on the murder investigation fed inaccurate information to court experts in a bid to weed out those speaking to reporters and politicians.

The move came just as Magistrate Neville Camilleri took over the investigation in June 2018 after Vella was promoted to judge. The information concerned an alleged phone-call made by fishing boat owner Pierre Darmanin (see pages 4-5) to Caruana Galizia in 2016, after she named him in connection with a smuggling investigation.
....
The TMID report effectively contradicted La Repubblica's account, ostensibly having based itself on misleading information used to sniff out who was leaking the information."

L-attur jghid li hassu aggravat bl-artikolu ppubblikat mill-konvenut fejn huwa gie identifikat b'ismu bhala wiehed minn tliet esperti mahturin fl-Inkjesta Magisterjali dwar id-delitt tal-omicidju ta' Daphne Caruana Galizia. Jilmenta

[4] Dok. A anness mar-Rikors promotur: siltiet immarkati bl-isfar..

illi huwa ssemma fl-artikolu specifikatament in konnessjoni mas-soggett ta' *leaks* ta' informazzjoni kunfidenzjali mill-imsemmija Inkjesta lill-midja internazzjonali u lil persuni fil-politika. L-attur isostni li l-imputazzjoni hi li huwa kien suspettat mill-Pulizija bhala wiehed mis-sorsi ta' dan il-*leak*, b'din l-imputazzjoni tkun manifestata ulterjorment bir-rabta li saret bejnu u bejn ohtu Caroline Muscat li fl-istess silta giet deskritta bhala gornalista ta' The Shift News u ex-campaign manager tal-Partit Nazzjonalista. L-attur jichad dawn l-allegazzjonijiet u jsostni li m'humiex veri.

Da parti tieghu, il-konvenut fix-xhieda tieghu u kif sottomess fin-nota ta' sottomissjonijiet minnu pprezentat, jichad li huwa qatt qal, fl-istqarrija impunjata, li l-attur kien wiehed mill-esperti li ma kienx igawdi mill-fiducja tal-Pulizija investigattiva u sostna li l-artikolu tieghu mkien ma jghid li l-attur kien wiehed mis-sorsi jew kien b'xi mod responsabbli ghal-*leaks* ta' informazzjoni kunfidenzjali mill-Inkjesta. Il-konvenut jinsisti ripetutament li huwa ma ghamel l-ebda imputazzjoni kwalsiasi fil-konfront tal-attur u jsostni illi l-attur qieghed jimmagina illi l-artikolu jidentifikah bhala wiehed mill-esperti mahturin fl-Inkjesta li kien responsabbli jew suspettat ghall-izvelar illecitu ta' informazzjoni minn hdan l-istess Inkjesta, ghaliex huwa mkien ma qal li jahseb li l-attur kien il-*leak* izda kien qieghed biss jirrapporta dak li qalulu l-Pulizija.

Il-konvenut xehed ukoll illi hi l-fehma tieghu illi l-attur u z-zewg esperti l-ohra imsemmija fl-artikolu tieghu li kienu jifformaw parti mit-tim maghzul mill-Magistrat Inkwirenti Anthony Vella, "*huma maghrufa li ghandhom certu bias … politiku*". Qal ukoll li fl-opinjoni tieghu kien hemm kunflitt ta' interess fl-involviment tal-attur fl-Inkjesta ghaliex ohtu, Caroline Muscat, li hija l-eks Campaign Manager tal-Partit Nazzjonalista u gornalista ma' The Shift News, hija persuna li hija maghrufa li "*ghandha bias u pregudizzji kbar*" u ghandha

"*agenda politika cara ... it-tip ta' gornalizmu li tikteb huwa opinjonat hafna...*"[5]

Kompla jfisser kif l-attur u z-zewg esperti ohrajn, investigaturi mahtura mill-Magistrat Inkwirenti, kellhom access wiesa' ghal hafna data ta' terzi persuni fosthom *telephone logs* u informazzjoni sensittiva dwar nies li kienu fil-vicinanzi tal-qtil jew mahsuba li huma involuti fil-kaz. Xehed ukoll – haga li ma ntqalx fl-artikolu – illi minn mindu l-attur ma baqax involut fl-Inkjesta, "*leaks ma baqghux hergin*"[6].

Ikkunsidrat;

Kif rajna, il-konvenut jichad kategorikament illi saret xi imputazzjoni kwalsiasi fil-konfront tal-attur, wisq anqas imputazzjoni diffamatorja. Jispetta ghalhekk lill-Qorti li tiddetermina qabel xejn jekk saritx imputazzjoni u fl-affermattiv, jekk din tissodisfa l-kriterju stabbilit mil-Artikolu 3(4) tal-Att biex titqies bhala stqarrija diffamatorja.

Fl-istharrig tal-kwistjoni jekk fil-pubblikazzjoni impunjata, saritx imputazzjoni - inkluz naturalment wahda diffamatorja - fil-konfront tal-persuna aggravata, ghandu jigi stabbilit jekk persona ordinarja u ragjonevoli ("*an ordinary, reasonable person*"), tkun kapaci tifhem dik l-istqarrija bhala wahda li minnha tinsilet l-imputazzjoni impunjata. Fost il-principji applikabbli ghad-determinazzjoni ta' jekk stqarrija hijiex kapaci twassal l-imputazzjoni impunjata, id-decizjoni celebri **Jeynes v News Magazines Ltd**[7] elenka s-segwenti:-

"*(1) the governing principle is reasonableness (2) the hypothetical reasonable reader is not naïve but he is not unduly suspicious. He can read between the*

[5] Xhieda tal-konvenut, fol. 50, 2 ta' Lulju 2019.
[6] Fol. 55, xhieda 2 ta' Lulju 2019.
[7] [2008] EWCA.

lines. He can read in an implication more readily than a lawyer and may indulge in a certain amount of loose thinking but he must be treated as being a man who is not avid for scandal and someone who does not, and should not, select one bad meaning where other non-defamatory meanings are available … (4) the intention of the publisher is irrelevant…"

F'kull kaz huwa mholli lill-gudikant biex jiddetermina jekk il-kliem uzat huwiex kapaci, ragjonevolment, illi jwassal it-tifsira vantat mill-attur u jekk, f'kaz affermattiv, dik it-tifsira hijiex kapaci li titqies skont il-ligi bhala diffamatorja. F'kaz fejn il-kliem uzat fid-dikjarazzjoni impunjata jista' jaghti lok ghall-interpretazzjoni li qed issir imputazzjoni fil-konfront tal-persuna malafamata, jinghad illi:-

"*… **the question will be whether it is reasonably capable of conveying that imputation**. Logically anterior, therefore, to the question of whether the words are capable of being defamatory in law, is the question of what meaning the word or words are reasonably capable of bearing.*" [8] [emfasi tal-Qorti]

Kuntrarjament ghal dak sottomess mill-konvenut fin-nota ta' sottomissjonijiet tieghu, il-Qorti tqis illi l-imputazzjoni ma ghandhiex necessarjament tkun wahda espressa jew diretta: implikazzjoni ta' imputazzjoni hija bizzejjed purche` din tinftiehem mill-pubblikazzjoni nnfisiha, minghajr sforz u tigbid ta' interpretazzjoni mill-qarrej ordinarju u minghajr htiega ta' gharfien specjali, referenza ghal xi fatti li ma jirrizultawx mill-istess pubblikazzjoni jew xi spjegazzjoni sussegwenti.

Fir-rigward, Collins jghid hekk:-

"*Whether a statement is defamatory is assessed by reference not to the literal words used by the publisher **but to the imputation or imputations borne by, or the gist of, the statement**, taking into account innuendos that would have been conveyed to ordinary persons in the position of those to whom the statement was published.*"[9] [emfasi tal-Qorti]

---

[8] Gatley, p. 113.
[9] *Supra*, 6.07, p. 116.

Il-konvenut jikkontendi illi l-attur ma giex identifikat espressament bhala wiehed mill-esperti fl-Inkjesta li kien suspettat mill-Pulizija bhala wiehed mis-sorsi ta' dawn il-*leaks* ghaliex li huwa ried ifisser biss kif, fil-fehma tieghu, kien hemm kunflitt ta' interess fl-involviment tal-attur bhala espert f'Inkjesta dwar assassinju politiku. Dan ghaliex, skont il-konvenut, oht l-attur, Caroline Muscat, kienet *Campaign Manager* tal-Partit Nazzjonalista u gornalista ma' The Shift News, u hija wkoll persuna maghrufa li "*ghandha bias u pregudizzji kbar*" u ghandha wkoll "*agenda politika cara …*"[10].

Fir-rigward, il-Qorti hija tal-fehma li sabiex jigi stabbilit jekk l-istqarriija hijiex malafamanti jew le, ma huwiex relevanti dak li kellu f'mohhu l-konvenut meta kiteb dan l-artikolu u ppubblikah fuq l-faccata tal-harga ta' nhar ta' Hadd tal-gazzetta ewlenija Maltatoday u ma jirrizultax *ictu oculi* mill-pubblikazzjoni nnifisha. Lanqas ma hija ta' ebda siwi d-dikjarazzjoni tal-istess konvenut fix-xhieda tieghu, li huwa ma riedx ifisser u ma kienx qed jaghti x'jifhem fl-artikolu tieghu, li l-attur huwa responsabbli ghal-*leaks*.

Wara li qrat l-artikolu impunjat, il-Qorti tqis illi dan, mehud fl-assjem tieghu, jitfa' dell ikrah fuq it-tliet esperti msemmija specifikatament b'isimhom fl-artikolu, fosthom l-attur John Muscat. Dan ghaliex is-silta impunjata tibda biex tirrapporta illi l-Pulizija investigattiva kienu irritati minhabba serje ta' *leaks* ta' informazzjoni sensittiva mill-Inkjesta Magisterjali billi ma setghux jafdaw uhud mill-esperti tal-Qorti mahturin fl-Inkjesta. Immedjatament wara, jigu identifikati l-attur u z-zewg esperti l-ohra. B'hekk, wiehed jista' jifhem minnufih illi huma proprju l-esperti msemmijin b'isimhom li m'humiex fdati mill-Pulizija b'rabta mal-*leaks* mill-Inkjesta.

"Weeding out leaks

[10] Xhieda tal-konvenut, fol. 50, 2 ta' Lulju 2019.

But it has been the leaks from the magisterial inquiry to foreign press outlets that have riled police investigators, exposing a rift with the former magistrate tasked with harnessing the inquiry.
Police sources complained that they could not trust some of the court experts appointed to the inquiry: they included John Gera ... ; but also John Muscat, a security consultant who is also the brother of former PN campaign manager, now The Shift journalist Caroline Muscat; ..."

Ghall-Qorti, l-imputazzjoni maghmula fl-artikolu, senjatament fis-siltiet immarkati mill-attur, hija li fost esperti ohrajn mahturin fl-Inkjesta Magisterjali, John Muscat huwa wiehed minn dawk li ma kienx fdat mill-Ufficjali Investigattivi b'rabta mal-zvelar ta' informazzjoni sensittiva provenjenti mill-istess Inkjesta. Hu evidenti li l-parti tal-artikolu fejn jinsab imsemmi l-attur, tittratta unikament u specifikatament il-materja ta' *leaks* mill-Inkjesta Magisterjali u n-nuqqas ta' fiducja f'certi esperti appuntati fl-Inkjesta. Kemm hu hekk, gie rapportat iktar 'il quddiem fl-istess sezzjoni tal-artikolu[11] illi l-Pulizija, f'tentattiv biex jidentifikaw is-sors tal-*leaks*, trasmettew informazzjoni zbaljata lill-"*court experts*".

Minn dan il-Qorti fehmet ukoll minghajr diffikolta` - u dan irrispettivament minn dak li ried ifisser il-konvenut u irrispettivament minn dak li jemmen u ma jemminx - l-imputazzjoni li l-attur, fost l-esperti l-ohra indikati b'isimhom, kien suspettat bhala wiehed mis-sorsi tal-izvelar illegali tat-taghrif kunfidenzjali mill-Inkjesta lill-gornalisti u lil persuni fil-politika. In-ness li jsir fl-artikolu bejn l-attur - identifikat fl-artikolu sija b'ismu u sija wkoll bil-fatt li ohtu Caroline Muscat hija gornalista b'agenda politika - u l-materja tal-*leaks* ta' taghrif sensittiv u kunfidenzjali mill-Inkjesta Magisterjali lil "*those speaking to politicians and reporters*", huwa wiehed manifest u fil-fehma tal-Qorti, kuntrarjament ghal dak sottomess mill-konvenut, mhux mehtieg li l-imputazzjoni li l-attur ghadda jew seta' ghadda informazzjoni kunfidenzjali lil terzi, tintqal b'mod espress. Kif diga` inghad, mera implikazzjoni hija bizzejjed

[11] "**Weeding out leaks**".

biex tikkostitwixxi imputazzjoni ghall-fini ta' azzjoni ta' libell jekk din tinftiehem b'mod oggettiv u ragjonevoli minn qari tal-assjem tal-artikolu.

M'huwiex relevanti lanqas il-fatt illi l-attur jissemma' darba wahda biss fl-artikolu impunjat, ghaliex galadarba huwa evidenti li huwa ssemma b'rabta specifika mal-*leaks* mill-Inkjesta u ma' dawk l-esperti li mhux fdati mill-Pulizija, mhux mehtieg li jerga' jissemma' espressament biex issir u tinftiehem l-imputazzjoni. L-artikolu, li jikkoncerna l-materja tal-*leaks* ta' informazzjoni sensittiva mill-Inkjesta minn fost l-esperti mahturin mill-Magistrat Inkwirenti li ma kienux fdati mill-Pulizija, isemmi b'isimhom tlieta minn dawn l-esperti, fosthom l-attur. B'daqshekk, l-implikazzjoni hi ovvja.

Kif inghad, l-implikazzjoni - sottili izda facilment identifikabbli - li saret fil-konfront tal-attur fl-artikolu impunjat, hi li bhala wiehed mill-esperti mahturin mill-Magistrat Anthony Vella, kien fost dawk li ma kienux fdati mill-Pulizija investigattiva ghaliex kien suspettat li kellu rwol fl-izvelar ta' informazzjoni sensittiva migbura waqt l-Inkjesta, lil persuni fil-politika u gornalisti. Ir-rabta ma' ohtu, li giet identikata espressament fil-pubblikazzjoni nnifisha bhala gornalista u persuna b'konnessjonijiet politici, isservi biss biex tissottolinja l-imputazzjoni li xi hadd mill-esperti kien qieghed jittrasmetti informazzjoni lil "*reporters and politicians*"[12]. Wara kollox, il-konvenut innifsu xehed quddiem il-Qorti kif oht l-attur, Caroline Muscat, li hija l-eks Campaign Manager tal-Partit Nazzjonalista u gornalista ma' The Shift News, hija persuna li hija maghrufa li "*ghandha bias u pregudizzji kbar*" u ghandha "*agenda politika cara ... it-tip ta' gornalizmu li tikteb huwa opinjonat hafna...*"[13]

[12] Ara tielet kolonna tal-artikolu fuq pagna 3 tal-gazzetta. In materja ta' imputazzjoni dwar htija ta' kondotta hazina jew illegali, jinghad illi ghalkemm stqarrija li tghid li persuna hija suspettata jew investigata, m'hijiex necessarjament bizzejjed biex issawwar imputazzjoni ta' htija: - "*If, however, it is accompanied by an account of the suspicious circumstances that have aroused the interest of the authorities, and that points towards a likelihood of guilt, then the position may be otherwise.*"
[13] Xhieda tal-konvenut, fol. 50, 2 ta' Lulju 2019.

Dan kollu, ghall-Qorti, ma tistax hlief isawwar f'mohh il-qarrej tal-artikolu impunjat, illi l-attur m'huwiex persuna affidabbli[14] ghaliex fil-kariga tieghu ta' espert mahtur mill-Magistrat Inkwirenti biex jassisti fl-investigazzjonijiet dwar id-delitt mertu tal-Inkjesta, huwa suspettat li ma mexiex bl-integrita` u professjonalita` mistennija minn persuna deskritta fl-artikolu nnifsu, bhala konsulent li jippresta servizzi fil-qasam tas-sigurta` ("*security consultant*"). Fil-fehma tal-Qorti, imputazzjoni bhal din hija wahda ingurjuza ghar-reputazzjoni tal-attur. Hu generalment accettat fil-gurisprudenza tal-qrati Inglizi kif ukoll lokali, illi imputazzjoni li l-persuna aggravata kien jew seta' kien possibbilment involut sa certu grad, f'attivita` jew att kriminali jew, fi kliem Collins[15], jew imputazzjoni li minhabba f'xi kondotta partikolari, il-persuna aggravata huwa "*dishonest or a fraud, a hypocrite, dishonourable, immoral, or actuated by some improper motive, insolvent or unwilling to pay debts or incompetent or otherwise unfit for some role.*"[16], huma kkunsidrati bhala diffamatorji.

Fil-kaz **Angel v H.H. Bushell & Co Ltd**[17], l-allegazzjoni kienet li l-persuna aggravata ma kienetx "*... conversant with business ethics*". Gie ritenut[18] li tezisti "*a very real difference between an allegation of failure to comply with etiquette and a failure to conform with ethical standards, and it is the latter imputation which, in my view, is made by this letter. Ethics involve a moral standard, and, in my judgment, a breach of ethics connotes at a minimum dishonourable behaviour*".[19]

---

[14] Fir-rigward, inghad hekk:- "*The repetition by a publisher of a defamatory rumour or allegation … will usually convey an imputation to the effect of the content of the rumour or allegation, and not just to the effect that the allegation has been made or the rumour is in circulation. A statement to the effect that the defendant had heard that the claimant had engaged in some misconduct for example, will ordinarily convey the imputation that the claimant had in fact engaged in the misconduct.*"

[15] 6.10 p. 117.

[16] Fil-kaz celebri **Sim v. Stretch** - 1936, 2 All England Law Reports, 1237 (House of Lords, per Lord Atkin) - gie ritenut illi sabiex jigi stabbilit jekk l-istqarrija impunjata twassalx imputazzojni li hi diffamatorja, irid jigi affermat illi "*the words tend to lower the plaintiff in the estimation of right-thinking members of society generally*".

[17] [1968] 1 QB 813.

[18] Milmo J.: 825G – 826A.

[19] Intqal ukoll illi "*At any rate, it seems clear that one can draw a distinction between mere breaches of etiquette on the one hand and breaches of professional ethics or codes of conduct on the other: the latter are actionable even if the former are not*."

Il-Qorti tqis li l-imputazzjoni li l-attur huwa fost dawk l-esperti li m'humiex fdati mill-Pulizija b'rabta mal-izvelar ta' taghrif kunfidenzjali mil-Inkjesta, m'hijiex semplicement kritika tat-twettiq tax-xoghol jew tar-rwol fdat lill-attur, ghaliex filwaqt li l-**imputazzjoni tiskreditah fl-espletazzjoni ta' kariga li fiha nnifisha tesigi l-massimu ta' kunfidenzjalita`, timpingi wkoll fuq l-integrita` u serjeta` tal-kondotta tieghu fl-ezercizzju rett tal-professjoni tieghu ta' konsulent fil-qasam tabilhaqq tas-sigurta` u investigazzjonijiet**[20]. Tqis ukoll li din l-imputazzjoni hija wahda serja li fiha nnifisha hija kapaci tikkaguna hsara serja lir-reputazzjoni tal-attur u konsegwentement ghandha titqies bhala diffamatorja ghall-finijiet tal-htigijiet tal-Artikolu 3(4) tal-Att[21].

Kif qal Lord Nicholls of Birkinhead fil-kawza **Reynolds v. Times Newspaper Limited and Others**, deciza mill-House of Lords fit-28 ta' Ottubru, 1999:

"*Reputation is an integral and important part of the dignity of the individual. It also forms the basis of many decisions in a democratic society which are fundamental to its well-being: whom to employ or work for, whom to promote, whom to do business with or to vote for. Once bismirched by an unfounded allegation in a national newspaper, a reputation can be damaged forever, especially if there is no opportunity to vindicate one's reputation. When this happens, society as well as the individual is the loser. For it should not be supposed that protection of reputation is a matter of importance only to the affected individual and his family. Protection of reputation is conducive to the public good.*"

Stabbilit illi l-imputazzjoni lamentata mill-attur hija wahda serja li fiha nnifisha hija kapaci tikkawza hsara serja lir-reputazzjoni tal-attur, il-Qorti trid tghaddi biex tistharreg is-siwi o meno tal-eccezzjonijiet sollevati mill-konvenut.

<u>Difiza tal-Verita`</u>

[20] Ara xhieda tal-attur, 22 ta' Jannar 2019.

[21] Kliem li jimputaw lill-persuna aggravata "misconduct in business" u li inaqqsulha giehha fil-qasam tal-professjoni taghha, gew meqjusin bhala diffamatorji – **Foulger v Newcomb** (1867) L.R. 2 Ex. 327

Fir-Risposta tieghu ghar-Rikors promotur, il-konvenut invoka primarjament id-difiza tal-verita` tal-imputazzjonijiet li saru fil-pubblikazzjoni mertu tal-kawza.

L-Artikolu 4(1) tal-Att jipprovdi li "*hija difiza ghal azzjoni ta' malafama li l-konvenut juri li l-imputazzjoni li tkun saret bi stqarrijiet li dwarhom sar l-ilment, huma sostanzjalment veri.*" Imbaghad, is-subartikolu (5) tal-istess Artikolu 4 tal-Att jesigi li d-difiza tal-verita` (kif ukoll dik tal-opinjoni onesta), tapplika biss meta l-persuna aggravata hi persuna pubblika entro t-tifsira tad-diversi disposizzjonijiet tal-istess subartikolu (5) tal-istess Artikolu.

Mill-provi jirrizulta li l-professjoni abitwalment ipprattikata mill-attur hija ta' konsulent fil-qasam tal-investigazzjonijiet u sigurta`[22] u dan tramite kumpannija kummerjcali li taghha huwa direttur. Fil-kaz in dizamina, jirrizulta li l-imputazzjoni li saret fil-konfront tal-attur, saret riferibbilment ghat-twettiq ta' kariga li gie mahtur fiha mill-Magistrat inkwirenti f'Inkjesta Magisterjali u mhux tal-professjoni abitwalment ippratikata minnu. Maghdud dan, l-attur xehed li filwaqt illi l-kariga tieghu fl-Inkjesta kienet marbuta ma' analizzar ta' data dwar telefonija, dan ix-xoghol ma kienx jirrientra fl-"*expertise*" tieghu[23]. Ghaldaqstant, il-Qorti tqis li l-attur ma jistax jigi kkunsidrat bhala persuna pubblika ghall-finijiet tal-Artikolu 4(5) tal-Att u konsegwentement, m'hijiex aperta lill-konvenut id-difiza tal-verita`.

Izda fi kwalsiasi kaz, irrispettivament mill-htigijiet tal-Artikolu 4(5) tal-Att, il-Qorti hija tal-fehma li d-difiza tal-verita` ma treggix f'dan il-kaz, anke ghaliex il-konvenut ma ghamel ebda tentattiv sabiex jissostanzjaha, lanqas fis-sottomissjonijiet bil-miktub li pprezenta in linea ta' trattazzjoni finali.

[22] Ara xhieda tal-attur John Muscat, 22 ta' Jannar 2019.
[23] Xhieda tat-22 ta' Jannar 2019, fol. 23.

Huwa risaput illi l-oneru tal-prova li l-imputazzjoni hija sostanzjalment vera, jinkombi fuq il-konvenut u dan minhabba l-presunzjoni generali ta' falsita` tal-imputazzjoni diffamatorja[24].

Id-difiza tal-verita` tehtieg li l-imputazzjoni partikolari li tkun saret, f'dan il-kaz li l-attur huwa suspettat li kien wiehed mis-sorsi tal-*leaks* mill-investigazzjoni u li m'huwiex fdat mill-Pulizija li tmexxi l-investigazzjonijiet fl-omicidju ta' Daphne Caruana Galizia, tigi ppruvata li hi sostanzjalment vera. Generalment, biex tirnexxi d-difiza tal-verita` fir-rigward ta' stqarrija li hija kapaci li ragjonevolment timputa lill-persuna aggravata xi kondotta hazina, ikun mehtieg li jintwera li kien hemm xi forma ta' kondotta da parti tal-persuna aggravata li xprunat is-suspetti jew allegazzjonijiet impunjati. Il-konvenut ma jistax semplicement juri li l-persuna aggravata hija suspettata jew giet akkuzata b'din il-kondotta u ma jistax lanqas jistrieh unikament fuq evidenza li tikkonsisti f'ripetizzjoni tal-allegazzjonijiet maghmula minn terzi persuni:-

"*The defendant in such a case needs to comply with the conduct rule but showing that the claimant did something to contribute, objectively judged, to a reasonable suspicion of his or her involvement in the alleged misconduct.*" [25]

Fi kliem iehor, il-konvenut jehtieg li juri li l-attur agixxa b'mod li jista' ragjonevolment jixpruna investigazzjoni dwar l-allegat kondotta hazina u mhux bizzejjed ghall-gustifikazzjoni tal-istqarrija impunjata, li jintwera li xi persuna tissuspetta fl-attur. Il-Qorti tqis ukoll illi l-adozzjoni *en bloc* bhala stqarrija ta' fatt, tal-allegazzjonijiet maghmula lill-konvenut minn ufficjali tal-Pulizija b'mod anonimu u mhux formali, ma tissodisfax il-htiega ta' prova tal-verita` tal-fatt allegat. Hija wkoll tal-fehma illi l-fatt illi wiehed merament jikkwota s-sorsi tieghu mhuwiex fih innifsu prova tal-verita` ta' dak li rrapportawlu s-sorsi

[24] Din il-presunzjoni hija affermata wkoll mill-gurisprudenza tal-Qorti Ewopeja dwar id-Drittijiet tal-Bniedem li, fid-decizjoni fil-kaz **EuropaPress Holding DOO v Croatia** (2011), riteniet illi: "*in principle it is not incompatible with art. 10 to place on a respondent in defamation proceedings the onus of proving to a reasonable civil standard of proof, (that is, on the balance of probabilities), that the defamatory statements were substantially true*".

[25] **Chase v News Group Newspapers**.

tieghu[26] u huwa mehtieg li jintwera li l-allegazzjonijiet rapportati huma fondati b'mod oggettiv fuq fatti.

Fir-rigward, jinsab ritenut illi: "*In such cases it is necessary for the defendant to prove the primary facts and matters giving rise to reasonable suspicion objectively judged. It is impermissible to pleas as a primary fact the proposition that some person or persons (e.g. law enforcement authorities) announced, suspected or believed the claimant to be guilty.*"[27]

Il-Qorti tqis illi l-imputazzjoni li saret fl-ewwel parti tal-pubblikazzjoni, intestata "*weeding out leaks*", cioe` li kienu t-tliet esperti hemm imsemmija, fosthom l-attur, li ma kienux fdati mill-Pulizija ghaliex seta' kienu responsabbli ghall-kxif tal-informazzjoni mill-Inkjesta, m'hijiex sorretta mill-bqija tal-kontenut tal-istess artikolu, u ma ngiebu l-ebda provi in sostenn biex tigi sostanzjata l-imputazzjoni li l-attur kien wiehed mill-esperti mhux fdati mill-Pulizija b'rabta mal-*leaks* mill-investigazzjoni. B'mod specifiku, ma ntweriex li kien jezisti xi rabta bejn l-attur u gornalisti ta' La Repubblica jew The Malta Independent li jissemmew fl-istess pubblikazzjoni. Jigi osservat ukoll illi, minn qari tal-pubblikazzjoni tal-konvenut, ma jirrizultax liema informazzjoni sensittiva minn dik rapportata fl-artikolu impunjat, kellha tkun suppost zvelata mill-attur u lil min suppost zvela dik l-informazzjoni biex din fl-ahhar mill-ahhar tigi ppubblikata fil-midja barranija u gurnali ohrajn.

Din l-imputazzjoni lanqas m'hija sostanzjata mix-xhieda tal-konvenut innifsu quddiem il-Qorti: kemm hu hekk **il-konvenut eskluda specifikatament illi fil-pubblikazzjoni impunjata huwa kien qed jirreferi ghall-attur bhala wiehed mill-esperti fl-Inkjesta li zvela xi informazzjoni kunfidenzjali lil gornalisti u persuni fil-politika** u stqarr ukoll li fil-fehma tieghu kien Dr. Jason

[26] Skont il-Gatley:- "*The repetition rule "reflects a fundamental canon of legal policy in the law of defamation … that words must be interpreted and the implications they contain justified, by reference to the underlying allegations of fact and not merely by reliance on some second-hand report or assertion of them'. This is because 'repeating someone else's libellous statement is just as and as making the statement directly' and therefore 'for the purpose of the law of libel a hearsay statement is the same as a direct statement*'" – On Libel and Slander (2013 Ed.) 11.18, p. 415.

[27] **Musa King v Telegraph Group Ltd** (Eady J.) [2003] EWHC 1312 QB.

Azzopardi li kien il-persuna li wassal l-informazzjoni kunfidenzjali lil midja barranija. Izda minn qari tal-pubblikazzjoni tal-konvenut, ma jirrizulta l-ebda ness bejn l-attur u Dr. Jason Azzopardi li ma ssemma mkien fil-pubblikazzjoni.

Inoltre, meta xehed in kontro-ezami l-konvenut innega li fl-artikolu huwa qal li kien l-attur li kien responsabbli ghal-*leaks* mill-investigazzjoni[28]. Il-konvenut stqarr specifikatament hekk: "*Jiena ghidt li dana kien hemm meta saru l-leaks*" u illi l-attur kellu access ghal *call logs* sensittivi ferm. Il-konvenut xehed ukoll[29]:

"*La Repubblica l-leak kien persuna li kien vicin hafna tat-tim tal-investigaturi … mhux necessarjament qed nghid li dan kien fit-tim izda li dan kien vicin jew persuna involut, jew parte civili jew inkella involut, imma persuna li kien vicin li kellu xi forma ta' access ghal … andament tal-investigazzjoni ghax l-affarijiet kienu precizi immens.*"[30]

Izda dan ma jirrizultax minn qari tal-artikolu: kif diga` stabbilit, l-artikolu jimplika b'mod li facilment jinftiehem, li l-attur huwa wiehed mill-esperti li m'humiex fdati mill-Pulizija, u l-imputazzjoni illi l-*leaks* qed jigu attribwiti, *inter alia*, lill-attur, hija wahda li tinftiehem minghajr wisq diffikolta` mill-korp tal-pubblikazzjoni.

Inoltre, hija l-fehma tal-Qorti li din il-pozizzjoni addottata mill-konvenut fejn jichad li fl-artikolu huwa qal li kien l-attur li kien responsabbli ghal-*leaks* mill-investigazzjoni[31], m'hijiex rikonciljabbli mal-eccezzjoni tal-verita` tal-fatti u in effetti, ixxejjen id-difiza b'mod irrimedjabbli.

F'dan l-isfond, il-Qorti m'hijiex sodisfatta li ntweriet b'mod oggettiv l-ezistenza ta' xi rabta bejn l-informazzjoni li giet zvelata mill-Inkjesta - kif gie mfisser fil-pubblikazzjoni - u l-attur, *multo magis* wara li semghet ix-xhieda tal-konvenut.

[28] Fol. 65 u *tergo*.
[29] Fol. 37, Rikors 265/18.
[30] Qal ukoll: *"Imbaghad id-disgha punt huwa li f'ebda mument li ktibt li wiehed mit-tim tal-Magistrat Vella* ***vera kien hu l-persuni li llikjaw izda x'kienu jahsbu l-Pulizija****.*" [emfasi tal-Qorti] - Kontro-ezami ta' Saviour Balzan, 9 ta' Jannar 2020, fol. 81.
[31] Din il-pozizzjoni hija rinforzata fis-sottomissjonijiet bil-miktub tal-konvenut in linea ta' trattazzjoni finali.

Biex waslet ghal din il-konkluzjoni, il-Qorti qieset ukoll ix-xhieda tal-attur, li cahad kategorikament l-involviment tieghu fl-izvelar tal-informazzjoni mill-Inkjesta Magisterjali, kif rapportat mill-konvenut. L-attur xehed li huwa qatt ma ddiskuta r-rwol tieghu fl-inkjesta u l-informazzjoni li huwa kiseb f'din il-kariga, la mal-Pulizija u lanqas ma' terzi persuni. Jikkontendi wkoll meta l-Inkjesta bdiet tigi mmexxija mill-Magistrat Neville Camilleri, huwa ma kienx ghadu involut u qatt ma assista lill-Magistrat Camilleri. Din l-asserzjoni giet konfortata mix-xhieda ta' John Gera, wiehed mill-esperti mahtura fl-Inkjesta Magisterali li gie wkoll imsemmi fl-artikolu tal-konvenut: hu xehed illi l-attur kien attenda biss ghal ftit mis-sessjonijiet li gew organizzati fi hdan l-Inkjesta u meta l-Inkjesta giet assenjata lill-Magistrat Neville Camilleri, l-attur ma kienx ghadu jifforma parti mit-tim investigattiv.

Effettivament, il-pubblikazzjoni impunjata tirrapporta illi t-tentattiv tal-investigaturi "bona fide" biex jikxfu l-identita` tal-*leak*, gie attwat **wara** l-Inkjesta giet assenjata lill-Magistrat Neville Camilleri, f'liema stadju izda, skont kif jirrizulta mill-provi, l-attur ma kienx ghadu jifforma parti mill-Inkjesta:-

"*.. it was not until the departure of Magistrate Vella that it was possible to identify the leak"* u *"the move came just as Magistrate Neville Camilleri took over the investigation in June 2018 after Vella was promoted to Judge*".

Dawn is-siltiet jaghtu x'jifhem li l-informazzjoni inakkurata giet trasmessa mill-Pulizija lill-esperti fl-Inkjesta **wara** t-tluq tal-Magistrat Vella mill-Inkjesta u allura fi zmien meta l-attur ma kienx ghadu involut. Izda l-fatt li l-attur, f'dan iz-zmien, ma kienx ghadu involut bhala espert fl-Inkjesta ma jirrizultax mill-artikolu izda biss mix-xhieda li nsemghet waqt il-kawza[32].

[32] Wiehed irid jiftakar illi l-libell jezisti fl-aspetti kollha tieghu fil-mument tal-pubblikazzjoni u ghaldaqstant, stqarrijiet sussegwenti ma jistghux, b'mod generali, jigu invokati biex jiggustifikaw kumment diffamataorju.

Ghaldaqstant, il-Qorti tikkonkludi li l-konvenut ma sehhlux jipprova illi l-imputazzjoni li saret fil-konfront tal-attur, kienet sostanzjalment il-verita` u l-ewwel eccezzjoni ma tistax, ghalhekk, tigi akkolta.

Fair Comment

Fit-tielet eccezzjoni tieghu, il-konvenut invoka d-difiza tal-kumment gust (*fair comment*). Ghalkemm din id-difza kienet kontemplata espressament fil-Kap. 248, din ma gietx trasposta fil-ligi l-gdida li sostitwiet l-Att dwar l-Istampa u effettivament ma hijiex prospettata mill-Att dwar il-Midja u l-Malafama (Kap. 579). Minflok, l-Att introduca fl-Artikolu 4(2) id-difiza tal-opinjoni onesta, liema difiza hija regolata b'diversi disposizzjonijiet u huma applikabbli ghaliha kriterji differenti minn dawk li kienu jirregolaw id-difiza tal-kumment gust taht il-Kap. 248. Fi kwalsiasi kaz, anke biex tkun gusta mal-konvenut, il-Qorti sejra tittratta l-eccezzjoni tal-konvenut ta' *fair comment* bhala difiza ta' opinjoni onesta a tenur tal-imsemmi Artikolu 4(2) tal-Att[33].

Kif diga` nghad, l-attur ma huwiex persuna pubblika entro t-tifsira tas-subartikolu (5) tal-Artikolu 4 u konsegwentement, id-difiza tal-opinjoni onesta m'hijiex miftuha ghall-konvenut: din tghodd biss f'kaz li l-persuna aggravata bl-istqarrija hija persuna pubblika.

F'kull kaz, il-Qorti ma tqisx illi l-istqarrijiet impunjati mill-attur fil-pubblikazzjoni in dizamina, jikkostitwixxu dikjarazzjoni ta' opinjoni. Ghall-kuntrarju hija tal-fehma li s-siltiet tal-artikolu li gew indikati mill-attur, jimputa stat ta' fatt lill-attur, cioe`, li huwa fost dawk l-esperti mahturin fl-inkjesta li ma kienux fdati mill-Pulizja b'rabta ma' *leaks* mill-Inkjesta magisterjali. Fil-fatt,

[33] Dan jipprovdi:- 4(2) Hija difiża għal azzjoni ta' malafama li l-konvenut juri li l-kundizzjonijiet li ġejjin ġew sodisfatti: (a) id-dikjarazzjoni li dwarha jkun sar l-ilment hija dikjarazzjoni ta' opinjoni; (b) id-dikjarazzjoni li dwarha jkun sar l-ilment indikat, kemm f'termini ġenerali jew speċifiċi, il-bażi talopinjoni; (ċ) li persuna onesta setgħet ikollha dik l-opinjoni abbażi ta' – (i) kwalunkwe fatt li eżista fiż-żmien li fih id-dikjarazzjoni li dwarha jkun sar lilment kienet ippubblikata; jew (ii) kull ħaġa affermata bħala fatt f'dikjarazzjoni privileġġjata ppubblikata qabel iddikjarazzjoni li dwarha jkun sar l-ilment.

il-konvenut innifsu jsostni illi fl-artikolu pubblikat minnu, huwa mkien ma qal li huwa jahseb li hu veru li l-attur kien il-*leak* izda kien qed jirrapporta dak li qalulu l-Pulizija. Fix-xhieda tieghu jistqarr, b'referenza ghall-artikolu impunjat li deher f'Maltatoday illi: «*... lanqas esprimejt xi opinjoni f'dan l-artikolu partikolari ghax dan l-artikolu partikolari kien mhux opinjoni* ***izda rappurtagg tal-fatti kif inhuma***." [emfasi tal-Qorti]

Qal ukoll *"Imbaghad id-disgha punt huwa li f'ebda mument li ktibt li wiehed mit-tim tal-Magistrat Vella vera kien hu l-persuni li llikjaw izda x'kienu jahsbu l-Pulizija*."[34]

Dan ghall-Qorti jfisser illi l-konvenut, dikjaratament, ma jikkondividix l-opinjoni li esprimew is-sorsi jew l-awturi tal-istqarrija pubblikata minnu u ghalhekk, in vista ta' dak li jipprovdi s-subartikolu (3) tal-Artikolu 4[35], id-difiza tal-opinjoni onesta qatt ma tista' tirnexxi.

<u>Materja ta' Interess Pubbliku</u>

It-tieni eccezzjoni sollevata mill-konvenut fir-Risposta tieghu hija d-difiza taht l-Artikolu 5 tal-Att, li jiggustifika pubblikazzjoni li tkun saret dwar materja ta' interess pubbliku. Din id-difiza hija applikabbli irrispettivament jekk id-dikjarazzjoni li dwarha jkun sar l-ilment hijiex dikjarazzjoni ta' fatt jew dikjarazzjoni ta' opinjoni.

Dan l-Artikolu jistipola:-

(1) Hija difiża għal azzjoni ta' malafama li l-konvenut juri li –
(a) id-dikjarazzjoni li dwarha sar l-ilment kienet, jew kienet tifforma parti minn, dikjarazzjoni ta' materja ta' interess pubbliku; u
(b) il-konvenut raġonevolment emmen li l-pubblikazzjoni ta' dik l-istqarrija li sar l-ilment dwarha kienet ta' interess pubbliku.

---

[34] Kontro-ezami ta' Saviour Balzan, 9 ta' Jannar 2020, fol. 81.

[35] (3) Id-difiża msemmija fis-subartikolu (2) tkun mitlufa jekk l-attur juri li l-konvenut ma kellux dik l-opinjoni.

(2) Bla ħsara għad-dispożizzjonijiet tas-subartikoli (3) u (4), sabiex wieħed jiddetermina jekk il-konvenut weriex il-materji msemmija fis-subartikolu (1), il-Qorti għandha tikkunsidra ċ-ċirkostanzi kollha tal-każ.

Izda qabel tibda tistharreg is-siwi o meno ta' din l-eccezzjoni fil-kaz in dizamina, il-Qorti tqis li ghandha taghmel is-segwenti osservazzjonijiet.

L-importanza ta' midja libera u indipendenti bhala pedament fondamentali u necessarju ghad-demokrazija, hu fatt rikonoxxut u accettat f'kull socjeta` li genwinament ihaddan il-valuri tad-demokrazija. Dawn id-drittijiet ta' liberta` ta' espressjoni ghandhom jinghataw lill-gurnalist sabiex hu ikun jista' jezercita l-professjoni tieghu adegwatament, bla xkiel u interferenzi bil-ghan li jghaddi informazzjoni, analisi jew kritika lill-pubbliku li, min-naha tieghu, ghandu d-dritt ghal tali informazzjoni, analisi jew kritika.

Effettivament, l-Artikolu 10 tal-Konvenzjoni Ewropea dwar id-Drittijiet tal-Bniedem u Libertajiet Fondamentali[36], filwaqt li jittutela d-dritt tal-liberta' tal-espressjoni minghajr interferenzi, fl-istess waqt, fit-tieni parti tieghu, jirrikonoxxi li dan id-dritt mhux xi wiehed assolut u l-jedd tal-espressjoni anke dik gornalistika, ukoll ghandu limitazzjonijiet. Dan necessarjament ifisser li minbarra drittijiet, il-midja hija mistennija li tipprattika l-etika gornalistika u li tkun responsabbli u selettiva fir-rapportagg taghha billi ma tirrepetix allegazzjonijiet li m'humiex verifikati u billi tassikura illi b'dak li jinkiteb ma jinghatax lok ghal xi wahda mic-cirkostanzi msemmija f'din il-parti ta' dan l-Artikolu 10 tal-Konvenzjoni Ewropea.

[36] Article 10 (art. 10) of the Convention, which is worded as follows:
"1. Everyone has the right to freedom of expression. This right shall include freedom to hold opinions and to receive and impart information and ideas without interference by public authority and regardless of frontiers.
...
2. The exercise of these freedoms, since it carries with it duties and responsibilities, may be subject to such formalities, conditions, restrictions or penalties as are prescribed by law and are necessary in a democratic society, … for the protection of the reputation or rights of others, for preventing the disclosure of information received in confidence, or for maintaining the authority and impartiality of the judiciary."

Fid-decizjoni tal-EWCA, **Loutchansky v Times Newspapers Ltd (Nos 2-5)** intqal[37]:-

"*The ... duty on the journalist (and equally his editor) ... is to behave as a responsible journalist. He can have no duty to publish unless he is acting responsibly any more than the public has an interest in reading whatever may be published irresponsibly.*"

Imbaghad, in materja ta' pubblikazzjonijiet dwar materji li huma ta' interess pubbliku, il-Qorti Ewropea tad-Drittijiet tal-Bniedem fil-kaz **Bladet Tromso and Stensaas v. Norway[38]** kienet esprimiet ruhha hekk:-

"Article 10 of the Convention does not, however, guarantee a wholly unrestricted freedom of expression even with respect to press coverage of matters of serious public concern. Under the terms of paragraph 2 of the Article the exercise of this freedom carries with it "duties and responsibilities", which also apply to the press. These "duties and responsibilities" are liable to assume significance when, as in the present case, there is question of attacking the reputation of private individuals and undermining the "rights of others"... By reason of the "duties and responsibilities" inherent in the exercise of the freedom of expression, the safeguard afforded by Article 10 to journalists in relation to reporting on issues of general interest is subject to the proviso that they are acting in good faith in order to provide accurate and reliable information in accordance with the ethics of journalism."

Il-Qorti taqbel illi l-pubbliku ghandu dritt li jircievi informazzjoni, fosthom fuq materji ta' interess pubbliku, u li l-mezzi tal-midja ghandhom dmir lil jwasslu din l-informazzjoni lill-pubbliku. Taqbel ukoll li r-rwol tal-midja **fir-rapportagg lill-pubbliku dwar reati u proceduri kriminali**, huwa wiehed essenzjali u fondamentali ghaliex jipprovdi mezz ta' skrutinju pubbliku *inter alia* tal-funzjonament tas-sistema tal-gustizzja kriminali. Izda fl-istess waqt, hija tal-fehma li **huwa mankanti l-interess pubbliku fir-rapportagg ta' informazzjoni sensittiva appartenenti lil investigazzjonijiet kriminali li huma ghaddejjin, liema informazzjoni, jekk zvelata, tista' tkun ta' hsara ghall-istess investigazzjonjiet kif ukoll ghall-htigijiet tar-retta**

[37] Civ 1805 [2001], per Brooke J.
[38] 20 ta' Mejju, 1999.

amministrazzjoni tal-gustizzja. Kemm hu hekk, f'kazijiet bhal dawn, l-interess pubbliku li jehtieg li jigi tutelat m'huwiex id-dritt tal-pubbliku li jircievi informazzjoni jew il-liberta` tal-espressjoni, izda l-interess tal-integrita` tal-investigazzjoni kriminali ghaddejja u d-dritt tal-process kriminali gust. Infatti, gie diversi drabi ritenut illi d-dritt ghall-informazzjoni u l-liberta` tal-espressjoni huwa cirkoskritt bil-htiega li tigi tutelata l-integrita` tal-process kriminali, l-amministrazzjoni tajba tal-gustizzja u fuq kollox il-jeddijiet fondamentali tal-persuna akkuzata jew indagata, fosthom il-jedd ghall-presunzjoni tal-innocenza[39].

Ikkunsidrat;

Id-difiza tal-pubblikazzjoni dwar materja ta' interess pubbliku hija meqjusa, b'mod generali, bhala riproduzzjoni statutorja tal-principju tad-dritt komuni in materja ta' pubblikazzjonijiet protetti bi privilegg kwalifikat, l-hekk imsejjah "The Reynold's Privilege" jew "The Reynolds' Defence". Dan il-principju gie zviluppat mill-Qorti Ingliza fid-decizjoni **Reynolds v. Times Newspaper Limited and Others**[40], fejn gew elenkati b'mod mhux kategoriku, diversi fatturi relevanti ghall-applikazzjoni, fil-kaz partikolari, tal-privilegg invokat[41].

Skont il-Gatley[42]:-

"*The very existence of the privilege in this type of case ... is a matter which ... involves questions like the extent to which the defendant took steps to verify the information he imparts, the urgency of the matter, the extent of the public's*

[39] Ara: **Y v. Switzerland** (229988/13) 6.6.2017 u **Bedat v. Switzerland** (56925/08) 29.3.2016.
[40] *Supra.*
[41] Fost dawn il-fatturi insibu "*the seriousness of the allegation*"; "*the source of the information*"; "*the urgency of the matter*"; "*whether coment was sought from the plaintiff*"; "*whether the article contained the gist of the plaintiff's side of the story*" u jekk kienx hemm xi forma ta' tentattiv da parti tal-publisher li jivverifika l-allegazzjonijiet ippubblikati.
[42] Gatley: On Libel and Slander, 2013 Ed., 14.2, p. 534.

right to know about it and whether the defendant has sought any explanation or comment from the person about whom the statement is made."[43]

Illum, dan l-insenjament tal-qrati Inglizi gie statutorjament formulat fl-Artikolu 4 tad-Defamation Act (UK) tal-2013 ("*publication on a matter of public interest*"), liema difiza giet ukoll riprodotta testwalment fl-Artikolu 5 tal-Att dwar il-Midja u Malafama (Kap. 579). Madanakollu, l-awtoritajiet gurisprudenzjali Inglizi lkoll jaffermaw illi l-istess principji li qabel kienu jirregolaw "the Reynold's Defence", ikomplu jsibu applikazzjoni b'mod generali anke ghall-fini tad-difiza statutorja tal-interess pubbliku.

Ghas-success ta' din id-difiza, irid jintwera illi l-istqarrija impunjata hija dwar materja ta' interess pubbliku u, fit-tieni lok, jekk il-konvenut kienx ragjonevolment jemmen li l-pubblikazzjoni saret fl-interess tal-pubbliku. Jinghad illi l-kriterju li l-materjal ippubblikat huwa ta' "interess pubbliku", m'huwiex sodisfatt b'materjal li huwa semplicement « *newsworthy* » jew dwar « *a matter which engages the interest of the public* ».

Fis-sentenza fuq imsemmija, **Reynolds v. Times Newspapers Limited**, il-Qorti tal-Appell (EWCA) fissret li dan il-kuncett jirreferi b'mod generali ghas-segwenti:-

«*… matters relating to the public life of the community and those who take part in it, including ... activities such as the conduct of the government and political life, elections and public administration ...* [and] *more widely ... the governance of public bodies, institutions and companies which give rise to a public interest in disclosure, but excluding matters which are personal and private, such there is no public interest in their disclosure.*"[44]

[43] Ara wkoll **Cambridge v Makin**, 2012, EWCA [Civ 85] fejn gie ritenut illi wiehed mill-fatturi relevanti ghall-fini tad-determinazzjoni jekk il-privilegg kwalifikat huwiex applikabbli, huwa jekk ittiehdux passi biex jigi verifikat it-taghtif li gie moghti u pubblikat.
[44] p. 176-177 per Lord Bingham.

Imbaghad, fid-decizjoni fuq citata, **Loutchansky v Times Newspapers Ltd (Nos 2-5)**[45] intqal:-

"*To talk of a public right to know, without more, is misleading. The Convention explicitly states that the right to freedom of expression carries with it duties and responsibilities, and its jurisprudence shows how the right to freedom of expression is circumscribed by what is strictly necessary and proportionate in a democratic society for the protection of individuals' reputations. In 'Reynold's', Lord Nicholls said that ...* ***'reputation is an integral and important part of the individual … protection of reputation is conducive to the public good'. If the public 'right to know' was to be adopted, as it has not, as the sole criterion for conferring immunity from liability for damaging and untrue statements, then the courts would be turning their back on their duty to prescribe such restrictions on freedom of expression as are needed in order to achieve that public good****.*" [emfasi ta' din il-Qorti]

Il-Qorti tqis illi l-pubblikazzjoni ta' materjal ta' investigazzjoni kriminali li hija kunfidenzjali u li titwettaq bil-maghluq, hija kapaci li timmina serjament il-kors tal-gustizzja u tirreka hsara u pregudizzju irreparabbli lill-integrita` tal-istess investigazzjoni u kwindi ghar-retta amministrazzjoni tal-gustizzja. In propositu, il- *Codice di Procedura Penale* Taljana[46] jivvjeta l-pubblikazzjoni u jimponi obbligu ta' segretezza tal-atti mehudin mill-fasi tal-procediment konsistenti fl-indagni preliminari kondotta mill-"*Polizia giudiziaria",* fejn jigu preservati l-provi dwar ir-reat preordinatament ghall-ezercizzju tal-azzjoni kriminali: fasi analogu ghal dik tal-Inkjesta Magisterjali prospettata mill-Kap. 9 tal-Ligijiet ta' Malta[47]. Dan proprju biex jigi evitat ir-riskju ta' hsara u intralc tal-attivita` investigattiva u kwindi, tal-proceduri kriminali eventwali[48].

Ghaldaqstant, il-Qorti ma tistax taqbel mal-konvenut illi l-pubblikazzjoni impunjata f'din il-kawza ghandha titqies bhala pubblikazzjoni dwar materja ta' interess pubbliku. Dan ghaliex kif diga` inghad, il-parametri tal-jedd ghal-

[45] *Supra*.
[46] Art. 329.
[47] Art. 540 *et seq*.
[48] Relevanti wkoll illi l-Contempt of Court Act (1988) UK, jippunixxi bhala reat ta' strict liability, il-pubblikazzjoni ta' materjal minn proceduri li huma attivi u "which creates a substantial risk that the course of justice in the proceedings in question will be seriously impeded or prejudiced."

liberta` tal-espressjoni ma jhaddnux id-dritt ghall-pubblikazzjoni ta' taghrif sensittiv provenjenti u appartenenti lill-investigazzjonijiet kriminali pendenti, *multo magis* investigazzjonijiet dwar reat kriminali li huma kondotti minn awtorita` gudizzjarja bhalma hija inkjesta magisterjali li, waqt illi tkun miftuha u pendenti, tappartjeni biss lill-Magistrat inkwirenti u mhi aperta lil hadd iktar hlief bl-approvazzjoni tal-istess inkwirenti. Ghall-kuntrarju, il-Qorti tqis illi l-interess pubbliku li ghandu jigi protett f'cirkostanzi bhal dawn in dizamina, huwa l-interess pubbliku fil-konfidenzjalita` u l-integrita` ta' investigazzjonijiet kriminali u r-retta amministrazzjoni tal-gustizzja u certament mhux il-pubblikazzjoni ta' materjal migbur waqt Inkjesta magisterjali u zvelat b'mod mhux regolamentari. **Wisq anqas huma tutelabbli bhala materja ta' interess pubbliku l-opinjonijiet, allegazzjonijiet u spekolazzjonijiet dwar persuni involuti f'investigazzjoni kriminali li huma kapaci jaghmlu hsara lir-reputazzjoni ta' dawk il-persuni**.

Dan qed jinghad ukoll ghaliex fl-artikolu ppubblikat mill-konvenut issir referenza mhux biss ghall-allegat *leaks* li l-artikolu jattribwixxi lill-attur u l-esperti l-ohrajn hemm imsemmija, izda wkoll ghal serje ta' *leaks* ohrajn mill-istess Inkjesta Magisterjali, fosthom l-allegat metodu li gie applikat biex jigi identifikat is-sors tal-allegat *leaks* mill-Inkjesta, kif ukoll allegazzjoni li l-Magistrat Inkwirenti baqa' ma ordnax li l-kompjuter ta' Daphne Caruana Galizia jigi elevat u ezaminat bhala parti mill-Inkjesta Magisterjali u decizjonijiet ohrajn mehudin mill-istess Magistrat fil-kors tal-Inkjesta. Il-Qorti ma tistax hlief tkun preokkupata dwar l-izvelar ta' informazzjoni sensittiva bhal din, provenjenti minn investigazzjoni kriminali gudizzjarja li hija intiza li tkun kunfidenzjali u sigrieta u tqis li informazzjoni, evidenza u materjal appartenenti lil Inkjesta Magisterjali jew investigazzjonijiet kriminali li ghadhom ghaddejjin, ma jistghux jitqiesu bhala informazzjoni privileggjata bhalma huwa, per ezempju, ir-rizultat tal-investigazzjoni. **Dan ifisser, fil-kaz in dizamina, illi l-**

komunikazzjoni mill-Pulizija[49] **lill-konvenut ta' informazzjoni appartenenti lill-investigazzjoni kriminali li ghadha ghaddejja, inkluz l-ismijiet tal-esperti nominati fl-Inkjesta, fosthom l-attur, l-ordnijiet moghtija mill-Magistrat Inkwirenti dwar l-investigazzjoni, il-persuni li taghhom ingabru *call logs* u data ohra personali u l-metodi uzati mill-investigaturi biex jidentifikaw l-allegat sors tal-*leaks* u l-konsegwenti pubblikazzjoni mill-konvenut lill-pubbliku in generali, m'hijiex komunikazzjoni privileggjata li saret dwar materja ta' interess pubbliku.**

Dan premess, ghandu jinghad illi ghalkemm is-sorsi tal-konvenut certament kellhom dmir li jippreservaw il-konfidenzjalita` ta' informazzjoni appartenenti lil Inkjesta magisterjali, dan ma jfissirx li l-konvenut kellu xi oneru jew dmir korrispondenti ta' konfidenzjalita`. Madanakollu, jekk fil-pubblikazzjoni ta' dan il-materjal saret imputazzjoni malafamanti fil-konfront ta' persuna, dik l-istqarrija diffamatorja ma tistax tigi gustifikata bid-difiza taht l-Artikolu 5 tal-Att. Dan l-element ta' kunfidenzjalita`, li huwa korollarju tal-interess pubbliku fl-integrita` tal-investigazzjonijiet kriminali, it-tfittix tal-verita` u l-amministrazzjoni tajba tal-process kriminali, jissupera u jxejjen kull element ta' interess pubbliku fit-termini tal-kriterju kif mahsub mill-Artikolu 5 tal-Att.

In materja gie ritenut illi:-

"The general rule is that anyone is entitled to communicate anything he pleases to anyone else, by speech or in writing or in any other way. ***That rule is limited by the law of defamation and other restrictions*** *similar to these mentioned in article 10 of the Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms (1953) (Cmd. 8969). All those restrictions are imposed in the light of considerations of public interest such as to countervail the public interest in freedom of expression."*[50]

[49] -*"Police informers"* u *"highly placed officials working on the murder investigation"*.
[50] **Attorney-General v. The Guardian and Others.**

Izda lura ghall-kaz in dizamina, fejn l-impunjazzjoni specifika hi tal-partijiet tal-pubblikazzjoni li jirrigwardaw lill-attur u l-imputazzjoni li huwa kien is-sors tal-*leaks* mill-Inkjesta magisterjali. **Il-Qorti hija tal-fehma li filwaqt li l-fatt li gie stabbilit li kien hemm serje ta' *leaks* mill-investigazzjonijiet li kienu qed jitmexxew mill-Magistrat Inkwirenti, huwa bla dubju materja ta' interess pubbliku - bhalma huma wkoll materja ta' interess pubbliku l-omicidju ta' Daphne Caruana Galizia, ir-rizultati tal-investigazzjonijiet li jigu komunikati ufficjalment mill-Pulizija u r-rapportagg fidili u akkurat u kontemporanju ta' proceduri kriminali b'rabta ma' dan id-delitt - ma jista' jkun hemm ebda interess pubbliku fl-izvelar tal-ismijiet ta' esperti mahturin b'mod kunfidenzjali f'Inkjesta Magisterjali sija jekk ghadhomx fil-kariga u sija jekk ma jkunx ghadhom fil-kariga**.

Dan ghaliex il-kunfidenzjalita` tal-informazzjoni sensittiva li jkunu gabru u analizzaw dawn l-esperti, tehtieg li jigi protett kull aspett ta' dik l-informazzjoni, inkluz l-identita` tal-persuna jew persuni li gabruha. L-identita` tal-esperti mahturin f'Inkjesta Magisterjali m'hijiex fid-demanju pubbliku u lanqas huwa intiz li jkun ghall-konsum pubbliku, u **wisq anqas huwa materja ta' interess pubbliku l-pubblikazzjoni ta' spekolazzjoni informali dwar l-identita` tal-persuni responsabbli ghal dawn il-*leaks* komprometttenti u tal-persuni li mhux fdati mill-Pulizija. Il-pubbliku ma ghandu l-ebda interess legittimu li jkun jaf x'inhuma l-fehmiet mhux ufficjali tal-Pulizija investigattiva fir-rigward ta' min mill-esperti fl-Inkjesta li ghadha ghaddejja huma jissuspettaw li seta' kien responsabbli ghal-*leaks*, ghaliex dan il-materjal - apparti li huwa kapaci jimmina serjament ir-reputazzjoni ta' dawk l-individwi - huwa mistenni li jifforma l-oggett ta' investigazzjoni kriminali *ad hoc* u mhux ta' spekolazzjoni fil-midja**[51].

[51] Fid-decizjoni tal-EWHC fil-kaz **Prince Radu of Hohenzollern v Houston** [2007] intqal:- "*The fact that the material was of public interest does not allow the newspaper to drag in damaging allegations which serve no public purpose. They must be part of the story.* ***And the more serious the allegation, the more important it is that it should make a real contribution to the public interest element in this article***." [emfasi ta' din il-Qorti]

Gatley, fil-kummenti tieghu dwar id-decizjoni f'**Bento v. The Chief Constable of Bedfordshire Police**[52], li kien jitratta kaz konsimili ghal dak in dizamina fejn ufficjal gholi fil-korp tal-Pulizija hareg stqarrija ghall-istampa fejn iddikjara li d-decizjoni tal-*Crown Prosecution Service* biex ma jinhargux akkuzi kriminali fil-konfront tal-persuna aggravata, kienet zbaljata, jirrapporta illi:-

"*It was in the public interest for the police to communicate with the public, including through media briefings, during an investigation into a suspicious death, to retain the community's confidence that the case was being taken seriously and to encourage the flow of information that might be of assistance. However, the public interest in maintaining confidence in the criminal system would not be served by encouraging the Police to issue statements suggesting that ... the individual concerned is, or probably was, guilty. On the contrary, such statement reduced confidence in the criminal justice system, as well as seriously damaging the right to reputation of the individual. The police could have well issued a statement which protected their own interests without defaming Mr. Bento.*"[53]

Il-korollarju ta' dan kollu huwa, inevitabbilment, illi **l-imputazzjoni li saret fil-konfront tal-attur fil-pubblikazzjoni in kwistjoni, cioe` illi fil-kariga tieghu ta' espert mahtur fl-Inkjesta Magisterjali hu ma kienx fdat mill-Pulizija investigattiva ghaliex seta' kien wiehed mis-sorsi tal-*leaks* mill-investigazzjoni, m'hijiex wahda li tista' titqies li saret bhala parti minn stqarrija dwar materja ta' interess pubbliku generali**. Din l-imputazzjoni ma tistax, fil-fehma tal-Qorti, tigi gustifikata bid-difiza taht l-Artikolu 5 tal-Att semplicement ghaliex l-isfond tal-pubblikazzjoni, cioe` d-delitt tal-omicidju ta' Daphne Caruana Galizia u l-fatt li kien hemm leak mill-Inkjesta dwar dak l-omicidju, jista' jikkoncerna materja ta' interess pubbliku[54].

Barra minn hekk, jehtieg illi l-konvenut li jippubblika stqarrija malafamanti li giet ippubblikata lilu, irid ikun lest illi jiddefendi dik l-istqarrija bhala tieghu u juri li kien jemmen, ragjonevolment, li kien fl-interess pubbliku li jippubblika l-

[52] [2012] EWHC 1525 (QB).
[53] On Libel and Slander, p. 540.
[54] Ara fir-rigward, Miller v. Associated Newspapers Ltd [2003], EWHC 2799 (QB)

istqarrija malafamanti. Izda dan ma sarx fil-kaz odjern u l-konvenut fix-xhieda tieghu mhux talli mkien ma ddikjara li huwa jemmen fil-veracita` tal-allegazzjonijiet li saru mis-sorsi tieghu fil-konfront tal-attur, talli tabilhaqq meta xehed, cahad specifikatament illi fl-artikolu huwa ried ifisser illi l-attur kien wiehed mill-esperti mhux fdati mill-Pulizija jew li kien qed iwassal informazzjoni mill-Inkjesta lil ohtu Caroline Muscat[55].

Ghaldaqstant, hija l-konkluzjoni tal-Qorti li l-pubblikazzjoni in kwistjoni ma saritx dwar materja ta' interess legittimu tal-pubbliku jew bhala parti minn materja ta' interess pubbliku u ma tistax tigi gustifikata bid-difiza taht l-Artikolu 5. Konsegwentement, tqis li m'ghandhiex ghalfejn tinoltra ruhha ulterjorment fl-istharrig dwar it-tieni kriterju mehtieg taht il-paragrafu (b) tal-Artikolu 5(1) tal-Att.

Ikkunsidrat;

Illi kif gia` stabbilit, l-imputazzjonijiet libelluzi li saru fil-konfront tal-attur ghandhom il-propensita` li jikkagunaw hsara serja lir-reputazzjoni tieghu. Ghall-finijiet tal-likwidazzjoni tad-danni skont l-Artikolu 11 tal-Att, il-Qorti wara li hadet in konsiderazzjoni is-serjeta` tal-imputazzjoni izda wkoll il-fatt li ma giex ippruvat illi effettivament l-imputazzjoni ghamlet hsara attwali lir-reputazzjoni tal-attur, u wara li qieset ukoll il-fatt illi l-imputazzjoni giet ippubblikata lil firxa wiesa' tal-pubbliku permezz ta' artikolu ppubblikat fuq il-faccata (u jkompli gewwa) ta' gazzetta prominenti fil-harga ta' nhar ta' Hadd, tqis illi ghandha tillikwida s-somma ta' elf Ewro (€1,000)***** in linea ta' danni morali.

---

[55] Ara xhieda tal-konvenut, 8 ta' Ottubru 2019 kif ukoll nota ta' sottomissjonijiet tal-konvenut, pagni 5 sa 7.

Decide

Ghal dawn il-motivi, il-Qorti taqta' u tiddeciedi illi filwaqt illi tichad l-eccezzjonijiet kollha tal-konvenut, tilqa' t-talbiet tal-attur, tiddikjara li siltiet mill-pubblikazzjoni intestata « ***Witness said he lied on Minister's sighting*** **» fil-harga ta' MaltaToday tal-21 ta' Ottubru 2018, huma libelluzi u malafamanti fil-konfront tal-attur u tikkundanna lill-konvenut ihallas lill-attur danni morali fis-somma ta' elf Ewro (€1,000). L-ispejjez jithallsu mill-konvenut.**

** il-kliem 'tmien mitt Euro (€800)' imhassar u sostitwit bil-kliem 'elf Ewro (€1,000)' b'digriet moghti fid-9 ta' Marzu 2021 fuq rikors tal-konvenut pprezentat fit-8 ta' Marzu 2021.*

DR. RACHEL MONTEBELLO
MAGISTRAT.

Dr Graziella Attard
Deputat Registratur